

TALABALARNING MUSTAQIL T'ALIM KOMPETENSIYASINI OSHIRISHDA MOBIL ILOVALAR O'RNI

Toshmatov Oybek Shokirovich

TDYuU Xorijiy tillar kafedrasi mudiri, ChDPU Mustaqil tadqiqotchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.780175>

XXI asrda pedagogikaning rivojlanishi texnologik taraqqiyot bilan chambarchas bog'liq bo'lib, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining keng qo'llanilishi bilan tavsiflanadi. Internet resurslaridan foydalanish har qanday fanni o'qitishning, xorijiy tilini o'rganish jarayonida esa - o'quv jarayonining ajralmas qismiga aylandi. World Wide Web boshqa tabiatdagi haqiqiy materiallardan foydalanish uchun cheksiz imkoniyatlarni taqdim etadi [1].

“Mobil ta'lim” (mobile learning – m-learning) atamasi PDA, mobil telefonlar va planshet kompyuterlar kabi mobil va portativ IT-qurilmalar yordamida o'qitish va foydalanish jarayonlarini bildiradi [2].

Mobil ta'lim elektron va masofaviy ta'lim bilan chambarchas bog'liq bo'lib, ularning farqi mobil qurilmalardan foydalanish bo'lib, unda talabalar istalgan joyda va istalgan vaqtda (sinxron va asinxron aloqa vositalari asosida) o'zlarining xorijiy tili ko'nikmalarini rivojlantirishlari va yaxshilashlari, shuningdek xorijiy tilidan ijtimoiy sohada muloqot vositasi sifatida foydalanish uchun ijtimoiy-madaniy va madaniyatlararo kompetentsiyani shakllantirish mumkin.

Smartfonlar yoshlar orasida eng keng tarqalgan mobil qurilmalardan biridir. Statistika ko'ra, smartfon foydalanuvchilari soni yil sayin ortib bormoqda va yoshlar orasida ularning mashhurligini ortiqcha baholab bo'lmaydi [3].

Shuning uchun xorijiy tili darslarida mobil qurilmalarga e'tibor bermaslik mumkin emas. Shuni hisobga olib, darsda mobil telefonlar, smartfonlar va planshetlardan qanchalik oqilona va samarali foydalanish mumkin, degan savol tug'iladi. Biroq, o'quvchilar va talabalar o'rtasida mobil telefonlar mavjudligiga qaramay, bilim olish jarayonida mobil ta'limdan yetarlicha foydalanilmayapti. O'z-o'zidan o'rganish, moslashuvchanlik va tezkor ma'lumot mobil ta'limning o'ziga xos belgilaridir.

Xorijiy tilini o'rganish jarayonida portativ va mobil qurilmalar nafaqat ma'lumotni qabul qilish va qayta ishlash, balki uzluksiz o'rganish uchun ham qo'llaniladi, masalan, elektron lug'atlardan, kitoblardan foydalanish, boshqa til o'rganish vositalarini audio va video bilan ta'minlash.

O'quv jarayonini modernizatsiya qilish xorijiy tili o'qituvchisidan innovatsion pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy etishni talab qiladi. So'nggi yillarda ta'lim muhitiga mobil texnologiyalarning bosqichma-bosqich joriy etilishi munosabati bilan xorijiy tilini o'qitishga yondashuvlar sezilarli darajada o'zgardi, bu esa Butunjahon Internet tarmog'ining cheksiz imkoniyatlari bilan uyg'unlashib, mobil ta'limning paydo bo'lishiga asos bo'ldi. M-learning atamasining bir nechta ta'riflari mavjud - "mobil ta'lim".

Mobil ta'lim - bu WAP yoki GPRS texnologiyalaridan foydalangan holda bilimlarni mobil qurilmaga (telefon yoki noutbukga) o'tkazish (ya'ni, asosiysi Internetga kirish imkoniyati);
- mobil ta'lim - bu mobil aloqa vositalari, masalan, mobil telefonlar va kommunikatorlar yordamida o'quv jarayonini tashkil etish imkonini beruvchi texnologiyalar (bu erda Internetga kirish qobiliyati asosiy emas);

- Mobil ta'lim - bu masofaviy ta'limning bir turi bo'lgan o'quv jarayoni bo'lib, uni amalga oshirish uchun bilimlar shaxsiy qurilmalarga (noutbuk, PDA yoki mobil telefon) uzatiladi. Axborotni uzatish usullari har xil bo'lishi mumkin.

Mobil telefon va uning funktsionalligi moslashtirilgan elektron darsliklar, o'quv kurslari va o'quv ma'lumotlariga ega ixtisoslashtirilgan turdagi fayllardan foydalangan holda mashg'ulotlarni tashkil etish imkonini beradi - o'quv qo'llanmalar to'g'ridan-to'g'ri mobil telefon platformalari uchun ishlab chiqilgan.

Qo'shimcha til amaliyoti uchun quyidagi ilovalar mavjud:

1. Britaniya Kengashi ilovalari(<http://learnenglish.britishcouncil.org/en/apps>) smartfonlar uchun katta tanlovni taklif etadi.

Ilovalarni Kengash veb-saytida ko'rishingiz va *Google Play*, *Apple'sAppStore* orqali yuklab olishingiz mumkin. "*Johnny Grammar'sWordChallenge*" ilovasi ayniqsa ajralib turadi - bu grammatikangizni yaxshilashning ajoyib usuli.

2. *Quizlet* – reklamasiz bepul ilova bo'lib, unda muloqot uchun ingliz tili, biznes ingliz tili, sayohat uchun ingliz tili, idioma va iboralar kabi turli mavzularda ko'plab tayyor darslar mavjud. Ilova turli mavzularda lug'at bilan o'z modullaringizni yaratishga imkon beradi.

3. *Real English* – Haqiqiy ingliz tili turli darajalar uchun keng ko'lamli ilovalarni taklif etadi – boshlang'ich, o'rta va yuqori darajalar uchun biznes va suhbatdosh ingliz tilidagi muloqatni. Ilovalarning har biri grammatika va lug'atning muayyan sohalariga qaratilgan 20 ta darsni o'z ichiga oladi.

4. *Duolingo* – bepul, reklamasiz va juda samarali. Duolingodagi o'quv jarayoni o'ynash va yutuqlarga erishish asosida qurilgan. Kurs darslardan iborat bo'lib, ularning har biri turli xil vazifalarni o'z ichiga oladi. O'qish, tarjima qilish, talaffuz va imlo o'rgatish uchun topshiriqlar taklif etiladi.

Lingua Leo – Lingualeo so'zlarni yodlash uchun bepul dastur. Talabalarga ushbu ilovadan professional lug'atni yodlashda foydalanishni tavsiya qilamiz, chunki ular o'z lug'atlarini yaratishlari mumkin, u yerda o'rganish yoki takrorlash kerak bo'lgan so'zlarni kiritish mumkin. Ushbu ilovada o'qitishning to'rt turi mumkin: so'z tarjimasi, tarjima-so'z, so'z konstruktori, tinglash. Birinchi holda, taklif qilinganlardan so'z uchun mos tarjimani tanlashingiz kerak, ikkinchisida - xuddi shunday, aksincha. Konstruktor - tarjimani bilib, ingliz tilidagi so'zni harflardan yig'ishingiz kerak.

6. *Kahoot!* hamkorlikda o'rganish rejimida testlar, so'rovnomalar va muhokamalarni mutlaqo bepul o'tkazish imkonini beruvchi o'quv ilovasi (ingliz tilida).

Bundan tashqari, talabalar har kuni foydalanadigan keng tarqalgan mobil ilovalardan xorijiy tillarini o'rganish uchun ham foydalanish mumkin.

Tayyorgarlik darajasi yuqori bo'lgan talabalar uchun *WhatsApp*, *Viber*, *VKontakte* dan ingliz tilida xabar almashish va turli topshiriqlarni bajarish uchun foydalanishni taklif qilamiz. Guruh yoki suhbat ma'lum miqdordagi talabalar uchun yaratilgan bo'lib, unda ular fikr va loyihalarni almashishlari mumkin.

Siz, masalan, quyidagi vazifalar turlaridan foydalanishingiz mumkin:

- talabalarga dars mavzusiga oid qisqa maqola yoki podkast yuborish va ulardan maqolani o'z so'zlari yoki mazmuni bo'yicha fikr-mulohazalari bilan jamlagan audiofaylni qaytarib yuborishlarini so'rash;

- talabalar yangi professional lug'atdan foydalanishni ko'rsatadigan sarlavhalar yoki izohlar bilan fotosuratlar yoki rasmlarni yuborishlari mumkin;
- har hafta yangi mavzuni e'lon qiling va talabalarni unga oid tasvirlar va iqtiboslarni joylashtirishga taklif qiling.

Shunday qilib, xorijiy tilini ya'ni ingliz tilini o'rgatishda mobil ilovalardan foydalanish, bizning fikrimizcha, o'quvchilarning ishtiyoqini oshirishga yordam beradi, talaba uchun shaxsiy kasbiy yo'naltirilgan makonni yaratadi, mustaqil ta'lim ko'nikmalarini va butun umri davomida uzluksiz bilim olish qobiliyatini shakllantiradi. Bundan tashqari, o'quvchilarni yo'l-yo'lakay foydalanish oson bo'lgan o'quv vositalari bilan jihozlash orqali biz ularga o'z-o'zini o'qitishni band hayotiga kiritish, o'quv jarayonini tezlashtirish va yaxshi natijalarni ta'minlash imkonini beramiz.

References:

1. Xodjiqulova Sh. N. (2022). Talabalarda mustaqil ta'lim jarayonida tayanch kompetensiyalarini shakllantirish metodikasi (Ingliz tilini o'rganish misolida). Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 2 (1), 847-850.
2. Shaykina O.I., Minin M.G. Adaptive internet technology as a tool for flipping the classroom to develop communicative foreign language skills. International Journal of Emerging Technologies in Learning. 2018; T. 13, № 7: 243 – 249.
3. Ikramova X.M. (2021). Chet tili darslarida axborot texnologiyalaridan foydalanish. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 1 (4), 885-890.